

Οι κίνδυνοι για την υγεία και την ασφάλεια στον χώρο εργασίας: κοινή ανάλυση τριών βασικών ερευνών

Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των Κινδύνων
Περίληψη

Με βάση το έργο της Irene Houtman, της Iris Eekhout, της Anita Venema, της Maartje Bakhuis Roozeboom και του Stef van Buuren (TNO).

Διαχείριση έργου: Xabier Irastorza, Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (EU-OSHA)

Ευχαριστίες: Ο οργανισμός TNO θα ήθελε να εκφράσει τις ευχαριστίες του στην Eurostat και το Eurofound για την παροχή ελεύθερης πρόσβασης στα δεδομένα τους σχετικά με τις συνθήκες εργασίας, τα οποία προέρχονται από την ειδική ενότητα της έρευνας για το εργατικό δυναμικό (LFS) του 2013 και την 6η ευρωπαϊκή έρευνα για τις συνθήκες εργασίας (EWCS). Πρόσβαση στα δεδομένα της 6ης έρευνας EWCS παρασχέθηκε πριν ακόμη από την επίσημη δημοσίευσή τους. Θα θέλαμε επίσης να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στους εξωτερικούς εμπειρογνώμονες Maarit Vartiainen-Väänänen και Krista Pahkin (FIOH), Epp Kalaste και Janno Jarve (Centar), Inigo Isusi (IKEI) και David McDaid (LSE) για τα πολύτιμα σχόλια που διατύπωσαν κατά τη διάρκεια του έργου.

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (EU-OSHA). Το περιεχόμενο της παρούσας έκθεσης, συμπεριλαμβανομένων των απόψεων και/ή συμπερασμάτων που περιέχει, εκφράζει αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντανακλά κατ' ανάγκη τη γνώμη του EU-OSHA.

Η Europe Direct είναι μια υπηρεσία η οποία σας βοηθά να βρείτε απαντήσεις

στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*). Ο ρ ι σ μ έ ν ε ς ε τ α ι ρ ε ί ε ς κ ι ν η τ ή ς τ η λ ε φ ω ν ί α ς
δ ε ν ε π ι τ ρ έ π ο υ ν τ η ν π ρ ό σ β α σ η σ ε α ρ ι θ μ ο ύ ς
00 800 ή ε ν δέ χ ε τ α ι ν α χ ρ ε ώ ν ο υ ν α υ τ έ ς τ ι ς

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση διατίθενται στο διαδίκτυο (<http://europa.eu>). Βιβλιογραφικό δελτίο υπάρχει στο οπισθόφυλλο της παρούσας έκδοσης.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017

© Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία, 2017. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Περίληψη

Για την καλύτερη προστασία των περισσότερων από 217 εκατομμύρια εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) από ατυχήματα και ασθένειες που σχετίζονται με την εργασία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε το 2014 το στρατηγικό πλαίσιο για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία κατά την περίοδο 2014-2020 ⁽¹⁾, το οποίο προσδιορίζει βασικές προκλήσεις και στρατηγικούς στόχους για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία. Στόχος του στρατηγικού πλαισίου είναι να εξασφαλίσει ότι η ΕΕ εξακολουθεί να διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στην προώθηση υψηλών προτύπων εργασιακών συνθηκών και να βελτιώνει την εφαρμογή των υφιστάμενων κανόνων για την ασφάλεια και την υγεία. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως με την ενίσχυση της δυνατότητας των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων να εφαρμόζουν αποτελεσματικές και αποδοτικές στρατηγικές πρόληψης του κινδύνου και να βελτιώνουν την πρόληψη των ασθενειών που σχετίζονται με την εργασία μέσω της αντιμετώπισης των νέων και των αναδυόμενων κινδύνων, χωρίς ωστόσο να παραβλέπονται οι υπάρχοντες κίνδυνοι. Το εν λόγω στρατηγικό πλαίσιο επιδιώκει να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις μέσω διαφόρων ενεργειών, συμπεριλαμβανομένης της βελτίωσης της συλλογής στατιστικών δεδομένων για την παραγωγή καλύτερων αποδεικτικών στοιχείων και για την καταλληλότερη χρήση των δεδομένων, καθώς και μέσω της περαιτέρω βελτίωσης των εργαλείων παρακολούθησης.

Στο πλαίσιο μιας σειράς δευτερογενών αναλύσεων δεδομένων της δεύτερης ευρωπαϊκής έρευνας για τους νέους και τους αναδυόμενους κινδύνους στις επιχειρήσεις (ESENER-2), ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (EU-OSHA) ανέθεσε την εκπόνηση μιας μελέτης η οποία θα συνδυάσει στοιχεία από την έρευνα αυτή με τα στοιχεία από δύο άλλες σημαντικές ευρωπαϊκές έρευνες —την ειδική ενότητα για τα εργατικά ατυχήματα και τα άλλα προβλήματα υγείας που σχετίζονται με την εργασία της έρευνας για το εργατικό δυναμικό (LFS) του 2013 και την 6η ευρωπαϊκή έρευνα για τις συνθήκες εργασίας (EWCS)— στο πλαίσιο μιας κοινής ανάλυσης. Στόχος ήταν να δοθούν απαντήσεις σε βασικά ερωτήματα στον τομέα της διαχείρισης των κινδύνων που αφορούν την υγεία και ασφάλεια στην εργασία και τα οποία δεν κατέστη δυνατό να απαντηθούν μέσω της μεμονωμένης ανάλυσης των επιμέρους συνόλων δεδομένων, όπως «Όταν η διαχείριση των κινδύνων που αφορούν την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία (EAY) πραγματοποιείται σε επίπεδο επιχείρησης, οι εργαζόμενοι θεωρούν ότι η έκθεσή τους σε κίνδυνο EAY είναι μειωμένη/χαμηλότερη;» και «Ποια είναι η κατάσταση όσον αφορά τα αποτελέσματα στην υγεία τους που σχετίζονται με την εργασία;» Για την προαγωγή της διαχείρισης των κινδύνων, είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τη διαχείριση των κινδύνων EAY, για παράδειγμα εάν η διαχείριση κινδύνων επηρεάζεται από το επίπεδο έκθεσης των εργαζομένων σε κινδύνους που σχετίζονται με την εργασία, τόσο γενικούς όσο και ειδικούς, εάν η συχνότητα των προβλημάτων υγείας ενισχύει την απόφαση διαχείρισης των κινδύνων EAY και εάν τα κίνητρα και οι φραγμοί στη διαχείριση κινδύνων EAY —όπως η δέσμευση της Διοίκησης, η συμμετοχή των εργαζομένων ή η έλλειψη πόρων— είναι επίσης σημαντικοί παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Η γνώση αυτή ενδέχεται να είναι σημαντική για τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής, τους εκπροσώπους εργοδοτών και εργαζομένων και τους επαγγελματίες του κλάδου EAY, ώστε να μπορούν όλοι να ενθαρρύνουν περαιτέρω τη διαχείριση των επαγγελματικών κινδύνων.

Στην παρούσα μελέτη αναλύονται οι απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα της έρευνας:

1. Σχετίζεται η έκθεση σε κινδύνους EAY εν γένει και ειδικότερα σε περιβαλλοντικούς κινδύνους, κινδύνους μυοσκελετικών διαταραχών (ΜΣΔ) και ψυχοκοινωνικούς κινδύνους (ΨΚΚ), όπως αναφέρονται από τους εργαζομένους, με την επίγνωση και τη διαχείριση των κινδύνων στις επιχειρήσεις;
2. Σχετίζονται η ευεξία και τα αποτελέσματα υγείας που συνδέονται με την εργασία, όπως αναφέρονται από τους εργαζομένους, με την επίγνωση και τη διαχείριση των κινδύνων στις επιχειρήσεις;
3. Πόσο καλά αιτιολογείται η διαχείριση των κινδύνων με βάση την έκθεση σε κινδύνους που σχετίζονται με την εργασία, τόσο γενικούς όσο και ειδικούς, και με βάση τα αποτελέσματα στην υγεία που σχετίζονται με την εργασία, όπως αναφέρονται από τους εργαζομένους;
4. Εξηγούν οι παράγοντες επιτυχίας, όπως η δέσμευση της διοίκησης και το επίπεδο συμμετοχής των εργαζομένων, ή οι φραγμοί, όπως η έλλειψη πόρων ή εμπειρογνωμοσύνης, τη σχέση

⁽¹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0332>

μεταξύ της διαχείρισης των κινδύνων σε επίπεδο επιχείρησης και της αντίληψης των κινδύνων από μέρος των εργαζομένων; Εάν ναι, ποιος είναι ο αντίκτυπος αυτών των παραγόντων;

5. Μπορεί να καθοριστεί τυπολογία επιχειρήσεων σύμφωνα είτε με το γενικό πλαίσιο της επιχείρησης (όπως χώρα, κλάδος και μέγεθος) ή τα κύρια χαρακτηριστικά της προσέγγισης που εφαρμόζεται για τη διαχείριση των κινδύνων ΕΑΥ, συμπεριλαμβανομένων των κινήτρων και των φραγμών;

Μία από τις υπό εξέταση έρευνες, η ESENER-2 του EU-OSHA ⁽²⁾, διεξήχθη σε επίπεδο επιχείρησης το 2014 και εξέτασε την επίγνωση των κινδύνων, τη διαχείριση των κινδύνων και την ύπαρξη κινήτρων και φραγμών στη διαχείριση των κινδύνων. Οι άλλες δύο έρευνες πραγματοποιήθηκαν σε επίπεδο εργαζομένων και εξετάζουν την έκθεση σε κινδύνους και τα αποτελέσματα υγείας που αναφέρονται από τους εργαζομένους. Μία από αυτές τις έρευνες, η ειδική ενότητα για τα εργατικά ατυχήματα και τα άλλα προβλήματα υγείας που σχετίζονται με την εργασία της έρευνας για το εργατικό δυναμικό (LFS) του 2013 (ειδική ενότητα της LFS 2013) ⁽³⁾ εξετάζει συνολικά την έκθεση σε κίνδυνο, προσδιορίζοντας τους γενικούς κινδύνους ΕΑΥ, ΜΣΔ και ΨΚΚ, καθώς και δείκτες για τη γενική υγεία που σχετίζεται με την εργασία, τις ΜΣΔ και τα αποτελέσματα στην ψυχική υγεία που σχετίζονται με την εργασία. Η δεύτερη έρευνα σε επίπεδο εργαζομένων η οποία χρησιμοποιείται στην παρούσα ανάλυση, η 6η ευρωπαϊκή έρευνα για τις συνθήκες εργασίας (EWCS) ⁽⁴⁾, διεξήχθη το 2015. Καταγράφει πιο συγκεκριμένους κινδύνους που σχετίζονται με την εργασία, όπως περιβαλλοντικούς κινδύνους, κινδύνους ΜΣΔ και ΨΚΚ, καθώς και ορισμένα πιο συγκεκριμένα αποτελέσματα στην υγεία που σχετίζονται με την εργασία.

Χρησιμοποιήσαμε δύο κοινές μεταβλητές πλαισίου, τη χώρα και τον κλάδο, για να συνδυάσουμε αυτά τα σύνολα δεδομένων σε πολυεπίπεδες αναλύσεις. Στην ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν δύο επίπεδα:

- ανώτερο επίπεδο: χώρες (ανάλυση σε επίπεδο χώρας, αναφορά στοιχείων σε επίπεδο ομάδων χωρών)
- κατώτερο επίπεδο: κλάδοι εντός χωρών (ανάλυση σε επίπεδο κλάδου, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές σε επίπεδο χώρας).

Το μέγεθος των επιχειρήσεων εξετάστηκε επίσης ως πιθανό τρίτο κατώτερο επίπεδο για τον συνδυασμό των συνόλων δεδομένων, αλλά δεν χρησιμοποιήθηκε, καθώς η ταξινόμηση που χρησιμοποιήθηκε στην EWCS δεν μπορούσε να συνδυαστεί με τις άλλες δύο έρευνες.

Οι σχέσεις μεταξύ των δεικτών μελετήθηκαν με τη χρήση αναλύσεων συσχέτισης και παλινδρόμησης.

Κίνδυνοι, υγεία σε σχέση με την εργασία και διαχείριση κινδύνων στις επιχειρήσεις: κύρια συμπεράσματα

Η γενική σχέση που παρατηρείται στην παρούσα μελέτη, η οποία επιβεβαιώνει τα αποτελέσματα προγενέστερων μελετών με τη χρήση ενιαίων συνόλων δεδομένων, καταδεικνύει ότι η έκθεση σε κινδύνους και ιδίως σε ειδικούς κινδύνους στην εργασία συνδέεται με την καλύτερη διαχείριση κινδύνων στις επιχειρήσεις. Το πόρισμα αυτό ισχύει για:

- περιβαλλοντικούς κινδύνους ΕΑΥ, και την επίγνωση και τη διαχείρισή τους
- γενικούς κινδύνους ΜΣΔ, άρση βαρέων φορτίων και επίπονες στάσεις, επαναλαμβανόμενες κινήσεις, καθώς και την επίγνωση και διαχείριση των κινδύνων ΜΣΔ
- γενικούς ΨΚΚ και την επίγνωση και διαχείριση των ΨΚΚ
- βία και παρενόχληση, εργασιακή ανασφάλεια και διαχείριση ΨΚΚ.

Η παρουσία *προβλημάτων υγείας* συνδέεται μόνο οριακά με την καλύτερη διαχείριση των κινδύνων ΕΑΥ και των κινδύνων ΜΣΔ στις επιχειρήσεις. Τα μέτρα διαχείρισης των ΨΚΚ ενισχύονται μόνο όταν οι εργαζόμενοι αναφέρουν προβλήματα ψυχικής υγείας που σχετίζονται με την εργασία αυτά. Επίσης, προστίθεται ο αντίκτυπος από την έκθεση σε γενικούς και ειδικούς ΨΚΚ.

⁽²⁾ <https://osha.europa.eu/en/surveys-and-statistics-osh/esener>

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_labour_force_survey_-_ad_hoc_modules

⁽⁴⁾ <http://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-working-conditions-surveys>

Τα κύρια συμπεράσματα για τα πρώτα τρία ερευνητικά ερωτήματα είναι τα εξής:

1. Η έκθεση σε κινδύνους εν γένει, όπως αυτή αναφέρεται από τους εργαζομένους, συνδέεται θετικά με την επίγνωση και διαχείριση των κινδύνων όσον αφορά και τους τρεις τύπους κινδύνων που εξετάζονται στην παρούσα μελέτη (EAY, ΜΣΔ και ΨΚΚ). Ήτοι, μεγαλύτερη έκθεση σε κινδύνους, όπως αυτή αναφέρεται από τους εργαζομένους, συνδέεται με καλύτερη διαχείριση των κινδύνων στις επιχειρήσεις.
2. Η διαθεσιμότητα συγκεκριμένων πληροφοριών για την έκθεση σε κινδύνους, όπως αυτή αναφέρεται από τους εργαζομένους, συνδέεται στενά με τη διαχείριση κινδύνων που πραγματοποιείται στις επιχειρήσεις.
3. Τα γενικά και τα ειδικά αποτελέσματα υγείας που αναφέρονται από τους εργαζομένους, ιδίως όσον αφορά τη γενική υγεία που σχετίζεται με την εργασία, τις ΜΣΔ και την ψυχική υγεία, συνδέονται θετικά με την επίγνωση και τη διαχείριση των κινδύνων στις επιχειρήσεις. Ωστόσο, όσον αφορά τη γενική κατάσταση υγείας (LFS) που αναφέρεται από τους εργαζομένους, δεν υφίσταται σχέση μεταξύ της επίγνωσης των κινδύνων EAY και της διαχείρισης των κινδύνων EAY στις επιχειρήσεις.
4. Όταν λαμβάνονται υπόψη οι πληροφορίες σχετικά με την έκθεση σε γενικούς και ειδικούς κινδύνους, οι πληροφορίες για τα προβλήματα υγείας που αναφέρονται από τους εργαζομένους σχετίζονται μόνο οριακά με τη διαχείριση των κινδύνων EAY και ΜΣΔ που πραγματοποιείται στις επιχειρήσεις. Ωστόσο, όταν οι εργαζόμενοι αναφέρουν προβλήματα ψυχικής υγείας που σχετίζονται με την εργασία, τότε η σχέση με τη διαχείριση των ΨΚΚ στην επιχείρηση αυξάνεται, ακόμα και στην περίπτωση που η έκθεση σε γενικούς και ειδικούς ΨΚΚ λαμβάνεται υπόψη.

Τα ευρήματα αυτά δείχνουν ότι οι επιχειρήσεις ανταποκρίνονται στις αναφορές υψηλής έκθεσης σε κίνδυνο από τους εργαζομένους και ιδίως στις αναφορές έκθεσης σε συγκεκριμένους κινδύνους. Ειδικότερα, στην περίπτωση της διαχείρισης των ΨΚΚ, τα προβλήματα ψυχικής υγείας που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι φαίνεται να συνδέονται επίσης θετικά με τη διαχείριση των ΨΚΚ, καθώς και με την έκθεση σε ΨΚΚ.

Όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ χωρών και κλάδων, διαπιστώθηκε ότι οι κλάδοι αποτελούν μάλλον «κίνητρο» για την επίγνωση και τη διαχείριση των κινδύνων EAY και ΜΣΔ. Από την άλλη πλευρά, οι χώρες παρέχουν μεγαλύτερα κίνητρα για τη διαχείριση και επίγνωση των ΨΚΚ. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση οι πολιτικοί και πολιτισμικοί παράγοντες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο.

Κίνητρα και φραγμοί στη διαχείριση κινδύνων στις επιχειρήσεις: κύρια συμπεράσματα

Είναι γνωστό ότι διάφορα κίνητρα και φραγμοί επηρεάζουν άμεσα τη διαχείριση κινδύνων στις επιχειρήσεις. Ορισμένα κίνητρα και φραγμοί μπορούν επίσης να επηρεάζουν ή να μεταβάλλουν τη σχέση μεταξύ των κινδύνων και της διαχείρισής τους. Τα κίνητρα που διαπιστώθηκε ότι βελτιώνουν άμεσα τη διαχείριση των κινδύνων EAY και ΜΣΔ είναι η παρουσία επίσημου εκπροσώπου των εργαζομένων, η δέσμευση της διοίκησης και η άτυπη συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση της EAY. Ωστόσο, δεν διαπιστώθηκε η ύπαρξη άμεσης σχέσης όσον αφορά τα άλλα κίνητρα, όπως η εκπλήρωση των προσδοκιών των εργαζομένων, η αύξηση της παραγωγικότητας ή η φήμη του οργανισμού, και τους φραγμούς, όπως η έλλειψη χρόνου και προσωπικού, η έλλειψη πόρων, η έλλειψη γνώσεων, κ.λπ.. Όσον αφορά τη διαχείριση ΨΚΚ, το μόνο συναφές και στατιστικά σημαντικό κίνητρο που διαπιστώθηκε είναι η συμμετοχή των εργαζομένων στον σχεδιασμό και στη θέσπιση μέτρων με στόχο τη διαχείριση των ΨΚΚ.

Κατά την αξιολόγηση του ρυθμιστικού αποτελέσματος των κινήτρων σε σχέση με τη διαχείριση των κινδύνων, στις περιπτώσεις όπου δεν υπήρχαν κίνητρα ή αυτά ήταν ανεπαρκή, φαίνεται ότι η έκθεση σε κινδύνους επίσης δεν σχετίζεται με τη διαχείριση των κινδύνων. Όταν υπάρχουν κίνητρα, διαπιστώνεται γενικά μια θετική σχέση μεταξύ της έκθεσης σε κινδύνους, όπως αναφέρεται από τους εργαζομένους, και της διαχείρισης των κινδύνων στις επιχειρήσεις, η οποία επηρεάζεται από συγκεκριμένο κίνητρο, π.χ. τη συμμετοχή των εργαζομένων. Η επίσημη εκπροσώπηση των εργαζομένων επηρεάζει τη σχέση μεταξύ ειδικών περιβαλλοντικών κινδύνων και επαναλαμβανόμενων

κινήσεων, αφενός, και της διαχείρισης των κινδύνων EAY και ΜΣΔ, αφετέρου. Συγκριτικά, η δυνατότητα άλλων κινήτρων να επηρεάσουν τη σχέση μεταξύ των κινδύνων EAY και ΜΣΔ και της διαχείρισης των κινδύνων είναι σχετικά μικρή. Οι προσδοκίες των εργαζομένων είναι το μόνο κίνητρο που επηρεάζει τη σχέση μεταξύ των επαναλαμβανόμενων κινήσεων και της διαχείρισης των κινδύνων ΜΣΔ.

Όσον αφορά τη διαχείριση των ΨΚΚ, διαπιστώθηκε ότι ορισμένα ειδικά κίνητρα επηρεάζουν τη σχέση μεταξύ της έκθεσης σε ΨΚΚ, όπως αυτή αναφέρεται από τους εργαζομένους, και της διαχείρισης των ΨΚΚ στις επιχειρήσεις. Γενικά, τα κύρια συμπεράσματα που αναφέρθηκαν ανωτέρω για τη διαχείριση των κινδύνων EAY και ΜΣΔ ισχύουν και εδώ. Ωστόσο, η συμμετοχή των εργαζομένων προωθεί ιδιαίτερα τη διαχείριση των ΨΚΚ (όχι όμως η συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση των κινδύνων EAY γενικά), όπως επίσης και η επικοινωνία σε θέματα EAY, ο σεβασμός στον χώρο εργασίας και οι ευκαιρίες συζήτησης οργανωτικών θεμάτων με πιο επίσημο τρόπο.

Η σχέση μεταξύ εργασιακής ανασφάλειας και διαχείρισης των ΨΚΚ είναι κάπως διαφορετική. Η σχέση αυτή είναι αρνητική, γεγονός που μπορεί να ερμηνευτεί υπό την έννοια ότι όταν η εργασιακή ανασφάλεια είναι υψηλή (και, επομένως, η αξία της διατήρησης του προσωπικού μπορεί να είναι μικρή), η διαχείριση των ΨΚΚ είναι περιορισμένη, το οποίο υποδηλώνει ότι δεν αποτελεί προτεραιότητα.

Οι φραγμοί στη διαχείριση των κινδύνων, όπως η έλλειψη πόρων, δεν επηρεάζουν σημαντικά τη διαχείριση κινδύνων αλλά περιορίζουν τη διαχείριση της EAY και έχουν αμελητέες συνέπειες στη διαχείριση των ΜΣΔ και των ΨΚΚ. Συγκεκριμένα, όταν οι φραγμοί είναι λιγότεροι, δεν υφίσταται σχέση μεταξύ του κινδύνου που αναφέρεται από τους εργαζομένους και της διαχείρισης των κινδύνων. Ωστόσο, όταν υπάρχουν φραγμοί, μόνο τα υψηλά επίπεδα έκθεσης σε κινδύνους όπως η βία και η παρενόχληση συνδέονται με καλύτερη διαχείριση κινδύνων.

Με βάση τα αποτελέσματα αυτά, μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι η ενίσχυση της δέσμευσης της Διοίκησης, η επίσημη εκπροσώπηση των εργαζομένων και η συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση της EAY συνεπάγονται καλύτερη διαχείριση των κινδύνων EAY και ΜΣΔ. Η συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση ειδικών ΨΚΚ σχετίζεται θετικά με τη συνολική διαχείριση των ΨΚΚ στον χώρο εργασίας. Η διαχείριση των ΨΚΚ μπορεί επίσης να βελτιωθεί εάν υπάρχει στον χώρο εργασίας σεβασμός προς τους εργαζομένους και διαφάνεια στην επικοινωνία, καθώς και δυνατότητα να συζητούνται ενδεχόμενοι κίνδυνοι.

Τυπολογίες επιχειρήσεων: κύρια συμπεράσματα

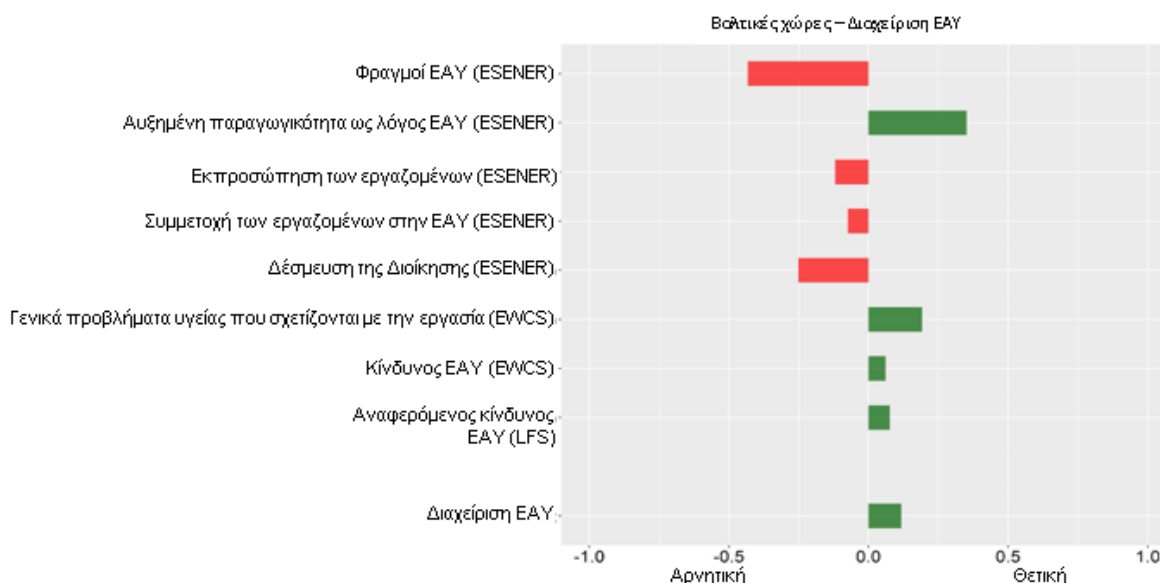
Σκοπός του τελευταίου ερωτήματος της έρευνας είναι να διερευνηθεί η δυνατότητα καθορισμού τυπολογιών επιχειρήσεων με βάση είτε το γενικό πλαίσιο της επιχείρησης (όπως χώρα ή κλάδος) ή τα κύρια χαρακτηριστικά της διαχείρισης των κινδύνων EAY, συμπεριλαμβανομένων των θετικών παραγόντων και των φραγμών. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων δείχνουν ότι μπορούν να δημιουργηθούν τυπολογίες για χώρες, ομάδες χωρών και κλάδους με βάση τους κύριους καθοριστικούς παράγοντες της διαχείρισης κινδύνων. Οι τυπολογίες αυτές παρουσιάζουν τον ρόλο των κινήτρων στη διαχείριση γενικών ή ειδικών κινδύνων και καταδεικνύουν ότι υπάρχει περιθώριο βελτίωσης της διαχείρισης των κινδύνων σε μια δεδομένη χώρα, ομάδα χωρών ή κλάδο.

Παρουσιάζονται αρκετά παραδείγματα στην πλήρη έκθεση με βάση τα χαρακτηριστικά που διαπιστώθηκε ότι συνδέονται με υψηλότερα επίπεδα διαχείρισης κινδύνων. Για παράδειγμα, στα σχήματα Α και Β παρουσιάζουμε την τυπολογία για τη διαχείριση των κινδύνων EAY και τη διαχείριση των ΨΚΚ στις σκανδιναβικές χώρες και τις βαλτικές χώρες, καθώς αυτές διαφέρουν σημαντικά.

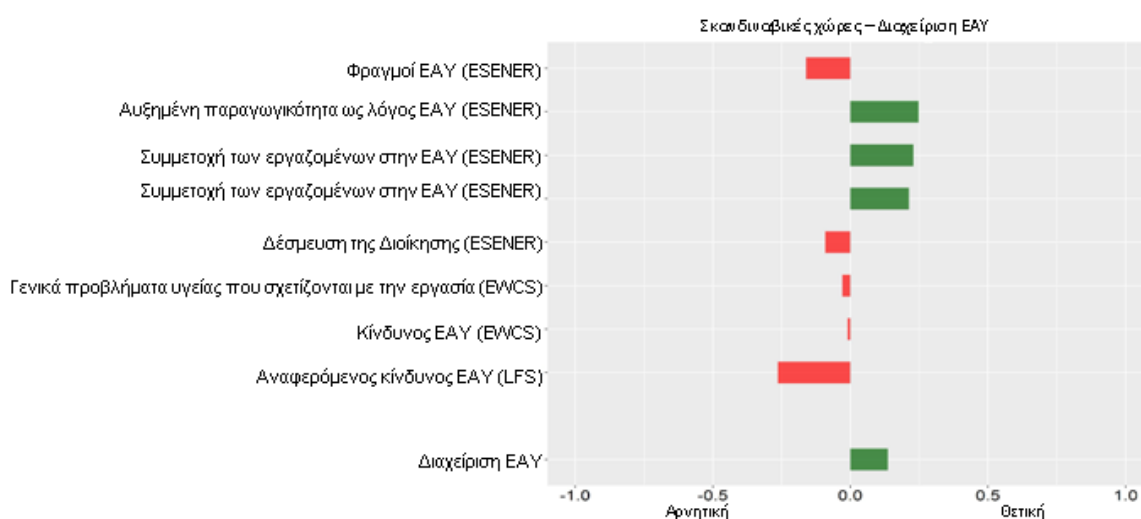
Η τυπολογία της διαχείρισης της EAY όσον αφορά τις ομάδες χωρών δείχνει ότι, παραδείγματος χάριν, μια ομάδα χωρών όπως οι βαλτικές χώρες (σχήμα Α) κατατάσσεται πάνω από τον μέσο όρο (0,0 στον οριζόντιο άξονα) όσον αφορά τη συνολική διαχείριση των κινδύνων EAY και η κατάταξη αυτή είναι συγκρίσιμη με τη συνολική διαχείριση των κινδύνων EAY στις σκανδιναβικές χώρες (σχήμα Β). Ωστόσο, τα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι, σε μεγάλο βαθμό, τα κίνητρα που συμβάλλουν στη διαχείριση κινδύνων EAY σε καθεμιά από αυτές τις δύο ομάδες χωρών διαφέρουν. Αυτό καταδεικνύει ότι και στις δύο ομάδες χωρών υπάρχει σημαντικό περιθώριο περαιτέρω βελτίωσης της διαχείρισης των κινδύνων EAY. Μπορεί, έτσι, να υποστηριχθεί ότι στις βαλτικές χώρες η προσπάθεια για τη βελτίωση της διαχείρισης των κινδύνων EAY θα μπορούσε να εστιαστεί περισσότερο στη μεγαλύτερη εκπροσώπηση των εργαζομένων, στην ουσιαστικότερη συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση των κινδύνων EAY και

στη μεγαλύτερη δέσμευση της Διοίκησης. Στις σκανδιναβικές χώρες, θα μπορούσε να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στους περιβαλλοντικούς κινδύνους, ενώ θα μπορούσε επίσης να βελτιωθεί περαιτέρω η δέσμευση της Διοίκησης. Οι φραγμοί στην ΕΑΥ, όπως η έλλειψη πόρων, επηρεάζουν αρνητικά τη διαχείριση των κινδύνων ΕΑΥ και στις δύο ομάδες χωρών και η μείωση των φραγμών δύναται να βελτιώσει επίσης τη διαχείριση των κινδύνων.

Σχήμα Α: Η τυπολογία της διαχείρισης των κινδύνων ΕΑΥ στις βαλτικές χώρες.

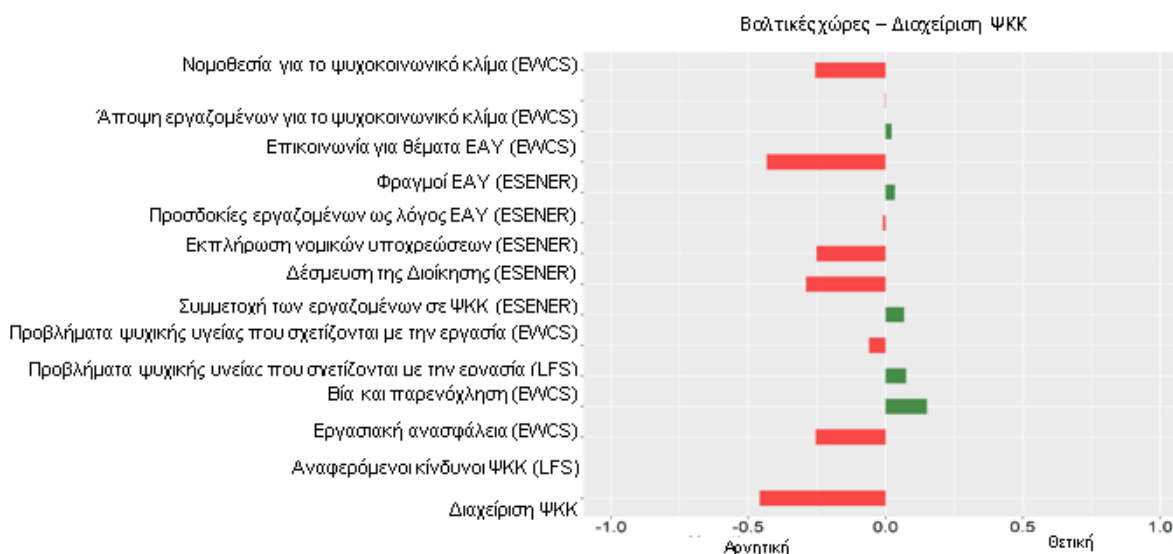
Σχήμα Β: Η τυπολογία της διαχείρισης των κινδύνων ΕΑΥ στις σκανδιναβικές χώρες.

Οι μεταβλητές που ερμηνεύουν τη διαχείριση των ΨΚΚ διαφέρουν αρκετά από τις αντίστοιχες μεταβλητές για τη διαχείριση των κινδύνων ΕΑΥ. Όταν εξετάζεται η διαχείριση των ΨΚΚ στις ίδιες ομάδες χωρών που αναλύθηκαν ανωτέρω, η τυπολογία των βαλτικών χωρών εμφανίζει μεγαλύτερο περιθώριο

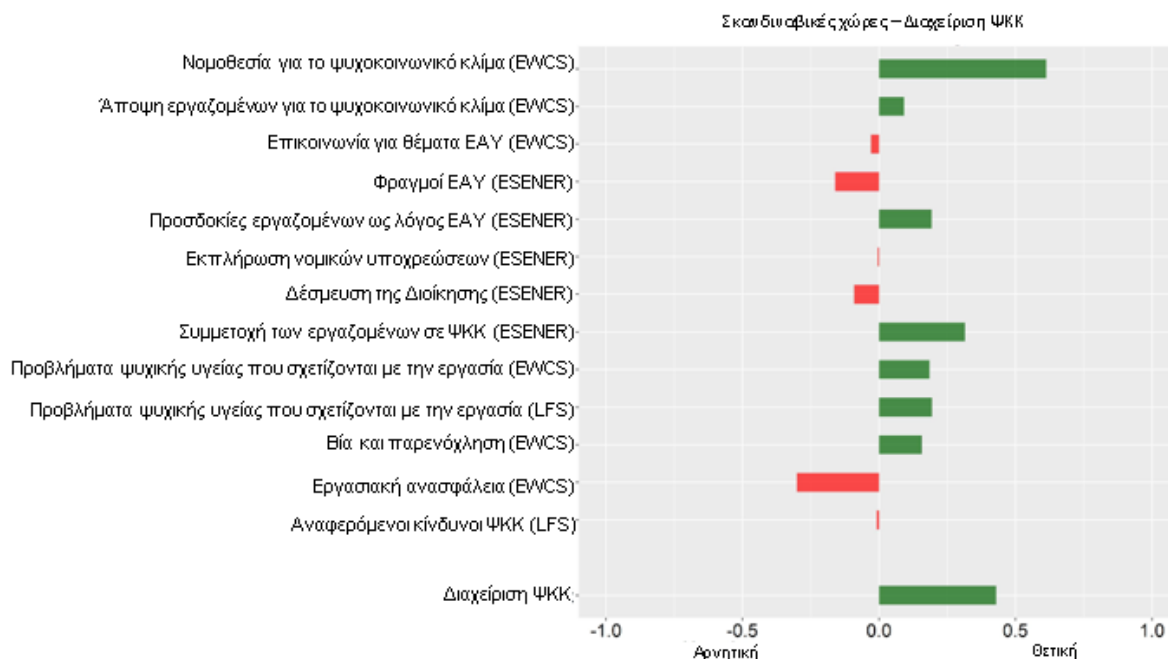
βελτίωσης (σχήμα Γ) σε σύγκριση με τις σκανδιναβικές χώρες (σχήμα Δ). Η διαχείριση των ΨΚΚ στις βαλτικές χώρες είναι σχετικά ανεπαρκής· η έκθεση σε ΨΚΚ γενικά είναι σχετικά υψηλή· η συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση των ΨΚΚ και οι ευκαιρίες συζήτησης αυτών των κινδύνων είναι επίσης αρκετά περιορισμένες. Η βελτίωση όλων αυτών των δεικτών μπορεί να ενισχύσει τη διαχείριση των ΨΚΚ στις βαλτικές χώρες. Στις σκανδιναβικές χώρες, η τυπολογία της διαχείρισης των ΨΚΚ είναι πολύ πιο θετική, τόσο όσον αφορά τη διαχείριση των κινδύνων όσο και σε ό,τι αφορά τα σημαντικότερα κίνητρα για τη διαχείριση των ΨΚΚ (σχήμα Δ). Ωστόσο, και στο ζήτημα αυτό φαίνεται ότι υπάρχει περιθώριο βελτίωσης για να αντιμετωπιστούν οι φραγμοί στη διαχείριση των ΨΚΚ, να ενισχυθεί η δέσμευση της Διοίκησης, καθώς και για να αντιμετωπιστεί η εργασιακή ανασφάλεια.

Σχήμα Γ: Η τυπολογία της διαχείρισης των ΨΚΚ στις βαλτικές χώρες.

Σχήμα Δ: Η τυπολογία της διαχείρισης των ΨΚΚ στις σκανδιναβικές χώρες.

Συνοπτικά πορίσματα της κοινής ανάλυσης

Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας κοινής ανάλυσης των τριών σημαντικών ευρωπαϊκών ερευνών για την EAY, μπορούν να εξαχθούν τα παρακάτω συνοπτικά συμπεράσματα:

- Η έκθεση σε κινδύνους, όπως την αντιλαμβάνονται οι εργαζόμενοι, και ιδίως σε ειδικούς περιβαλλοντικούς κινδύνους φαίνεται ότι αποτελεί σημαντικό κίνητρο για τη διαχείριση των κινδύνων EAY, των κινδύνων ΜΣΔ και των ΨΚΚ.
- Επιπροσθέτως, οι πληροφορίες για προβλήματα ψυχικής υγείας που αναφέρονται από τους εργαζομένους, όπως και οι πληροφορίες που αφορούν την έκθεση σε γενικούς και ειδικούς ΨΚΚ ενισχύουν με σημαντικό και συναφή τρόπο τη διαχείριση των ΨΚΚ στις επιχειρήσεις. Αυτό δεν ισχύει για τη γενική κατάσταση της υγείας που συνδέεται με την εργασία ή τις ΜΣΔ.
- Οι θετικοί παράγοντες και οι φραγμοί στη διαχείριση κινδύνων δύνανται να επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι φορείς χάραξης πολιτικής και οι λοιποί ενδιαφερόμενοι —εργοδότες, εργαζόμενοι και οι εκπρόσωποί τους, καθώς και οι επαγγελματίες του κλάδου της EAY— διαχειρίζονται τους κινδύνους EAY στις επιχειρήσεις και ιδίως τους κινδύνους ΜΣΔ και τους ΨΚΚ.

Συστάσεις για τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής και τους εθνικούς και κλαδικούς φορείς

Με βάση τα αποτελέσματα της παρούσας κοινής ανάλυσης, μπορούν να διατυπωθούν οι ακόλουθες συστάσεις:

- Είναι σημαντικό να υποστηριχθούν κινήσεις που ενισχύουν τη δέσμευση της Διοίκησης για τη διαχείριση της EAY εν γένει και, ειδικότερα, για τη διαχείριση των κινδύνων EAY και ΜΣΔ. Σε αντίθεση με τα πορίσματα της βιβλιογραφία, δεν διαπιστώθηκε ότι ο εν λόγω παράγοντας σχετίζεται με τη διαχείριση των ΨΚΚ. Σύμφωνα με την παρούσα μελέτη, είναι απαραίτητο

να υπάρξει ειδική στήριξη για τη διαχείριση των ΨΚΚ ώστε αυτή να μπορέσει να αναπτυχθεί πλήρως.

- Συνιστάται επίσης οι εκπρόσωποι εργοδοτών και εργαζομένων και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη, όπως οι εκπρόσωποι κλαδικών οργανώσεων και οι επαγγελματίες στον τομέα της ΕΑΥ, να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των εργαζομένων για τον συντονισμό της διαχείρισης της ΕΑΥ εν γένει, καθώς και για τη διαχείριση των κινδύνων ΜΣΔ και των ΨΚΚ, ειδικότερα. Αυτό συμβαίνει διότι:
  - Η βελτίωση της επίσημης εκπροσώπησης των εργαζομένων σχετίζεται ιδιαίτερα με τη διαχείριση των κινδύνων ΕΑΥ και ΜΣΔ. Ούτε σε αυτήν την περίπτωση διαπιστώθηκε συσχέτιση με τη διαχείριση των ΨΚΚ.
  - Η βελτίωση της άτυπης συμμετοχής των εργαζομένων μπορεί επίσης να βελτιώσει τη διαχείριση της ΕΑΥ.
  - Η συμμετοχή στον σχεδιασμό και τη θέσπιση μέτρων για τη διαχείριση των ΨΚΚ σχετίζεται ιδιαίτερα με την καλύτερη διαχείριση των ΨΚΚ.

Οι εθνικοί και κλαδικοί φορείς θα μπορούσαν επίσης:

- να υποστηρίξουν την ανάπτυξη εργαλείων αξιολόγησης του κινδύνου. Παραδείγματα τέτοιων εργαλείων συνήθως υπάρχουν ήδη διαθέσιμα σε επίπεδο ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο για τους γενικούς και για τους ειδικούς κινδύνους·
- να θέσουν στόχο τη βελτίωση της επίσημης εκπροσώπησης των εργαζομένων στις επιχειρήσεις για την υποστήριξη της διαχείρισης της ΕΑΥ·
- να ενθαρρύνουν την επίσημη εκπροσώπηση των εργαζομένων ως σημαντικό κίνητρο ώστε να αναφέρουν οι εργαζόμενοι στοιχεία για την έκθεση σε κινδύνους ΕΑΥ και ΜΣΔ και για να λαμβάνονται μέτρα διαχείρισης των κινδύνων από τις επιχειρήσεις. Έχει αποδειχθεί ότι η εκπροσώπηση των εργαζομένων είναι πολύ σημαντικό κίνητρο. Ωστόσο, η εκπροσώπηση αυτή δεν χρειάζεται να είναι επίσημη, ιδίως όταν λαμβάνονται υπόψη τα πορίσματα σχετικά με τη διαχείριση των ΨΚΚ. Βασικό παράγοντα αποτελεί η συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση των κινδύνων, ιδίως όσον αφορά τη διαχείριση των ΨΚΚ, η οποία βελτιώνεται σημαντικά όταν οι εργαζόμενοι συμμετέχουν στη διαχείριση ειδικών ΨΚΚ·
- να ενθαρρύνουν τη δέσμευση της Διοίκησης για τη διαχείριση των κινδύνων ΕΑΥ και ΜΣΔ. Ενδέχεται η δέσμευση της Διοίκησης για συγκεκριμένα ψυχοκοινωνικά ζητήματα να είναι επίσης σημαντική για τη διαχείριση των ΨΚΚ, αλλά δεν υπάρχουν ακόμα διαθέσιμες πληροφορίες στη μελέτη ESENER για αυτού του είδους τη δέσμευση από την πλευρά της Διοίκησης·
- να προάγουν περιβάλλοντα εργασίας στα οποία επικρατεί δικαιοσύνη και σεβασμός, καθώς και την παρουσία των εκπροσώπων των εργαζομένων στον χώρο εργασίας για την αποτελεσματική διαχείριση των ΨΚΚ. Αυτά τα στοιχεία, από κοινού με τη δυνατότητα επίσημης συζήτησης οργανωτικών θεμάτων, αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικά κίνητρα για τη διαχείριση των ΨΚΚ·
- να στοχεύουν στην αύξηση των πόρων για τη διαχείριση των κινδύνων στις επιχειρήσεις. Γενικά, οι περιορισμένοι πόροι στις επιχειρήσεις συνεπάγονται απουσία σχέσης μεταξύ των αναφερόμενων κινδύνων και της διαχείρισης των κινδύνων. Τα πορίσματα δείχνουν ότι μόνο στην περίπτωση ειδικών κινδύνων, όπως η βία και η παρενόχληση, διατίθενται λίγοι πόροι για αυτούς τους κινδύνους.

Περιορισμοί της κοινής ανάλυσης

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τον συνδυασμό των δεδομένων στην παρούσα μελέτη υπόκειται σε περιορισμούς. Είναι σαφές ότι ο συνδυασμός τριών συνόλων δεδομένων είναι αρκετά πολύπλοκη διαδικασία, ιδίως επειδή δεν υπάρχει δυνατότητα σύνδεσης των δεδομένων σε επίπεδο μεμονωμένου εργαζομένου ή μεμονωμένης επιχείρησης. Ως εκ τούτου, οι αναλύσεις μας περιορίστηκαν σε ομάδες ανώτερου επιπέδου (δηλ. χώρας και κλάδου). Δεν κατέστη δυνατό να ληφθεί υπόψη η μεταβλητή

«μέγεθος» ως επίπεδο για τη σύνδεση των συνόλων δεδομένων, όταν συμπεριελήφθη στην ανάλυση η έρευνα EWCS. Ωστόσο, ο αντίκτυπος της μη χρήσης του επιπέδου «μέγεθος» αναλύθηκε με τη χρήση της ESENER-2 και της ειδικής ενότητας της LFS 2013 συνδυαστικά και διαπιστώθηκε ότι ο αντίκτυπος αυτός δεν είναι σημαντικός, όταν λαμβάνονται υπόψη μόνο αξιόπιστα και σχετικά ευρήματα.

Ένας ακόμη περιορισμός της μελέτης είναι ότι δεν κατέστη δυνατό να τεκμηριωθεί αιτιώδης συνάφεια με τη χρήση αυτών των συγχρονικών και όχι διαχρονικών ερευνητικών δεδομένων. Τα δεδομένα ελήφθησαν από τρεις διαφορετικές έρευνες που εκπονήθηκαν περίπου την ίδια περίοδο. Ενώ μπορέσαμε να αναλύσουμε συσχετίσεις και συνδέσεις μεταξύ όλων των μεταβλητών, δεν κατέστη δυνατό να καταδειχθεί καμία αιτιώδης σύνδεση σε αυτές τις σχέσεις. Παρόλο που οι τυπολογίες βασίζονται στα πορίσματα όλων των κοινών αναλύσεων και παρουσιάζουν τον σχετικό αντίκτυπο των κινήτρων στη γενική διαχείριση των κινδύνων EAY και τη διαχείρισης πιο ειδικών κινδύνων ΜΣΔ και ΨΚΚ, μπορεί μολαταύτα να υποτεθεί ότι υπάρχει αιτιώδης σχέση, καθώς όλες οι αναλύσεις δείχνουν ότι υπάρχει περιθώριο βελτίωσης. Στην παρούσα μελέτη, κατέστη δυνατό να εξεταστούν μόνο συγχρονικές συσχετίσεις. Με βάση τη βιβλιογραφία, ωστόσο, μπορεί να υποτεθεί ότι υπάρχει κάποια μορφή αιτιώδους συνάφειας όσον αφορά τη δέσμευση της διοίκησης και τη συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση κινδύνων, καθώς και την έλλειψη πόρων (π.χ. Kompier and Marcelissen, 1990· Leka et al., 2010, 2011· Westgaard and Winkel, 2011· Nielsen and Randall, 2013).

Επιπροσθέτως, τα ερωτήματα που αφορούν συγκεκριμένα κίνητρα για τη διαχείριση των ΨΚΚ και την ίδια τη διαχείριση των ΨΚΚ στην ESENER-2 διατυπώθηκαν μόνο για επιχειρήσεις με 20 ή περισσότερους εργαζομένους, εξαιρουμένων των μικρότερων επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια η ανάλυση των επιπτώσεων των κινήτρων και των φραγμών στη διαχείριση των ΨΚΚ ήταν λιγότερο διεξοδική.

Πλεονεκτήματα της κοινής ανάλυσης

Ο συνδυασμός των συνόλων δεδομένων βοηθά να παραχθούν συναφή και ερμηνεύσιμα αποτελέσματα, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν καλύτερα σε σχέση με τα αποτελέσματα που θα συνάγονταν με χωριστή ανάλυση κάθε συνόλου δεδομένων. Η ανάλυση συνδυασμένων συνόλων δεδομένων, όπως πραγματοποιήθηκε στην παρούσα μελέτη, είναι ένας οικονομικά αποδοτικός τρόπος να ληφθούν αποτελέσματα από διάφορες πηγές τα οποία, σε αντίθετη περίπτωση, θα μπορούσαν να ληφθούν μόνο μέσω δαπανηρής και χρονοβόρας επιτόπιας εργασίας. Επίσης, μας επιτρέπει να αξιοποιήσουμε περισσότερο υπάρχοντα δεδομένα. Παραδείγματος χάριν, η παρούσα μελέτη μάς επιτρέπει να εξετάσουμε τις συνδέσεις μεταξύ δεδομένων των εργαζομένων και της επιχείρησης για την έκθεση σε κινδύνους EAY στην εργασία, όπως αυτή αναφέρεται από τους εργαζομένους, και της διαχείρισης των κινδύνων σε επίπεδο επιχείρησης.

Ωστόσο, η εναρμόνιση κοινών μεταβλητών για τη σύνδεση βάσεων δεδομένων (π.χ. χώρα, κλάδος και μέγεθος), όπως πραγματοποιείται στην παρούσα μελέτη, αποτελεί προϋπόθεση για τον επιτυχημένο συνδυασμό διαφόρων συνόλων δεδομένων. Όσο περισσότερα επίπεδα πληροφοριών μπορούν να συνδεθούν, τόσο πιο αξιόπιστα και έγκυρα μπορούν να ερμηνευτούν τα αποτελέσματα.

Οι κοινές αναλύσεις συνδέουν σημαντικές κατευθυντήριες πληροφορίες (κίνητρα και φραγμούς) με τη διαχείριση των κινδύνων EAY εν γένει, καθώς και τη διαχείριση σημαντικών ειδικών κινδύνων EAY, ΨΚΚ και κινδύνων ΜΣΔ. Όσον αφορά τη διαχείριση των ΨΚΚ, ένα μέρος των πληροφοριών για τα κίνητρα προήλθε από τη μελέτη ESENER-2 και ένα άλλο μέρος προήλθε από την EWCS. Και οι δύο πηγές ήταν εξίσου ικανές να παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προαγωγή της διαχείρισης των ΨΚΚ. Τα κίνητρα αποτελούν ιδιαίτερως σημαντικές συνιστώσες μιας τυπολογίας που παρουσιάζει μια γενική εικόνα των συνθηκών σε χώρες, ομάδες χωρών ή κλάδους και καταδεικνύει πού υπάρχει περιθώριο βελτίωσης για την ενεργό προαγωγή της διαχείρισης κινδύνων.

Μελλοντικές ενέργειες

Οι κοινές αναλύσεις μπορεί να αποτελέσουν έναν τύπο ανάλυσης ο οποίος αξίζει να χρησιμοποιείται περισσότερο στο μέλλον. Όταν τα σύνολα δεδομένων που συλλέγουν πληροφορίες για την EAY είναι καλύτερα εναρμονισμένα, συμπεριλαμβανομένων των επιπέδων στα οποία μπορούν να συνδυαστούν τα δεδομένα αυτά, η χρησιμότητα τέτοιου είδους αναλύσεων μπορεί να αυξάνεται περαιτέρω.

Στο μέλλον, με την περαιτέρω προσαρμογή σε αυτές τις έρευνες, ενδέχεται να μπορέσουμε να μελετήσουμε και άλλα συναφή κίνητρα και φραγμούς, ιδίως για συγκεκριμένους τύπους κινδύνων ΕΑΥ. Προς το παρόν, δεν διατίθενται πληροφορίες για κίνητρα και φραγμούς όσον αφορά τη διαχείριση των κινδύνων ΜΣΔ. Υπάρχουν ορισμένα κίνητρα για τη διαχείριση των ΨΚΚ αλλά, για να γίνουν καλύτερα αντιληπτές οι συνθήκες που αφορούν συγκεκριμένα κίνητρα, ενδέχεται να χρειάζονται πρόσθετες ειδικές πληροφορίες σχετικά με την υποστήριξη της διαχείρισης ειδικά για τους ΨΚΚ και τους κινδύνους ΜΣΔ, καθώς και επικοινωνία σχετικά με αυτούς τους ειδικούς τύπους κινδύνων.

Παρόλο που κάποιες από τις ενέργειες που προτείνονται εδώ για το μέλλον είναι φιλόδοξες, αυτές οι κοινές αναλύσεις παρέχουν ήδη πορίσματα σχετικά τόσο με τη γενική διαχείριση των κινδύνων ΕΑΥ όσο και, πιο συγκεκριμένα, σχετικά με τη διαχείριση των κινδύνων ΜΣΔ και ΨΚΚ, και βοηθούν να καταδειχθούν οι παράγοντες και οι πιθανές αλλαγές στην πολιτική και την πρακτική που θα μπορούσαν να προάγουν περαιτέρω τη διαχείριση γενικών και ειδικότερων κινδύνων ΕΑΥ στις επιχειρήσεις σε διάφορες χώρες και διάφορους κλάδους.

Παραπομπές

- Kompier, M. & Marcelissen, F. (1990). Handboek werkstress [Handbook of work-related stress]. NIA, Amsterdam.
- Leka, S., Jain, A., Zwetsloot, G. & Cox, T. (2010). Policy-level interventions and work-related psychosocial risk management in the European Union. *Work and Stress*, 24 (3), 298-307.
- Leka, S., Jain, A., Cox, T. & Kortum, E. (2011). The development of the European framework for psychosocial risk management: PRIME-EF. *Journal of Occupational Health*, 53, 137-143.
- Nielsen, K. & Randall, R. (2013). Opening the black box: presenting a model for evaluating organization-level interventions. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 22 (5), 601-617.
- Westgaard, R.H. & Winkel J. (2011). Occupational musculoskeletal and mental health: Significance of rationalization and opportunities to create sustainable production systems – a systematic review. *Applied Ergonomics*, 42, 261-296

Η μετάφραση πραγματοποιήθηκε από το Μεταφραστικό Κέντρο (CdT, Λουξεμβούργο).

Αποστολή του **Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (EU-OSHA)** είναι να καταστήσει τους χώρους εργασίας στην Ευρώπη ασφαλέστερους, υγιέστερους και παραγωγικότερους. Ο Οργανισμός ερευνά, αναπτύσσει και διανέμει αξιόπιστη, ισορροπημένη και αμερόληπτη πληροφόρηση σχετικά με την ασφάλεια και την υγεία και διοργανώνει πανευρωπαϊκές εκστρατείες ευαισθητοποίησης. Ιδρύθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση το 1994 και έχει την έδρα του στο Μπιλμπάο της Ισπανίας. Φέρνει σε επαφή εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κυβερνήσεων των κρατών μελών, των οργανώσεων εργοδοτών και

Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία

Santiago de Compostela 12, 5ος όροφος
48003 Μπιλμπάο, Ισπανία
Τηλ. +34 944358400
Φαξ +34 944358401
E-mail: information@osha.europa.eu

<http://osha.europa.eu>

Publications Office